

Theo Knippenberg's

Bb

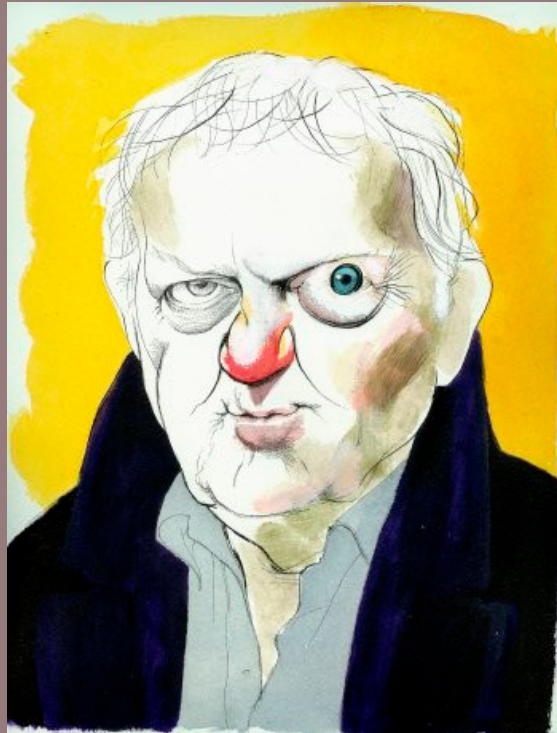
mini-Bulkboek[®]

DIGITAAL

literaire klassieken - reeks 20e eeuw

De Schrijver

Een estafette vervolghaarl door
Harry Mulisch, Gerrit Komrij, Adriaan van Dis,
Maarten 't Hart, Remco Campert, Marga Minco,
Hugo Claus en Joost Zwagerman.

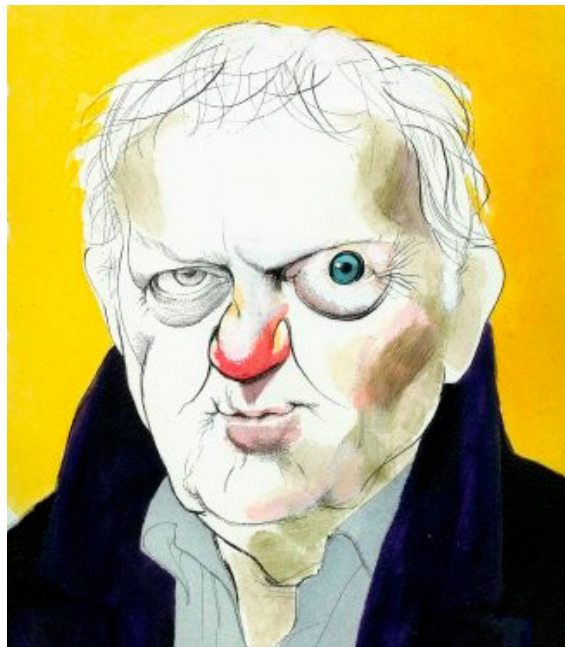
Hoofdstuk 7

Hugo Claus
De eeuwige
vragen

Hugo Claus

De eeuwige vragen

Dit is het zevende hoofdstuk van het schrijversfeuilleton, geschreven in november 1989 door Hugo Claus.

Inhoud

Korte inhoud van het voorafgaande	3
De eeuwige vragen	5
Verhaal achter het verhaal	13

Video Hugo Claus leest Asperges me

Colofon

© 1988, 1989, 2012: Alle rechten op dit feuilleton berusten bij de gezamenlijke auteurs/Theo Knippenberg, Postbus 84008, 2508AA Den Haag. Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, digitaal of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Theo Knippenberg.

Dit bulkboek is vormgegeven door Natascha Frensch (www.natascha-frensch.nl) en samengesteld en ingeleid door Theo Knippenberg voor Bulkboek Digitaal, Postbus 84008, 2508 AA, Den Haag (info@bulkboek.nl).

Korte inhoud van het voorafgaande bij hoofdstuk 7

(Samenvatting door W. G. Klooster)

Sinds het vorige hoofdstuk weten we dat we een door de 'ik' (Ton Botvanger) zelf geschreven roman lezen. We treffen hem in eigen persoon aan bij Suze (of Suzie) van Waarde (of van Waerden); haar ouders zijn, met Herman Zuur, in St. Tropez. Ton zet een vreemde droom op papier, die dit behelst: Veertig jaar na Matthijs de Schrijvers roman Weerzin stuurt ene Mies van Waerden-Hattum aan 'lector' Ton zijn ongepubliceerde verhaal 'Een Hollandse Roman'. Ton, niet weerhouden door een in Hippolytushoef gepost dreigbriefje, bezoekt de Van Waerdens. In hun Parijse flatgebouw rent iemand in witte regenjas, met een map van De Schrijver, Ton omver. De (ook witgejaste) maat van de dief wordt overmeesterd. Op het Instituut van Prof. Jaap Wansloot ontvangt Ton een brief uit Suriname van "Mattheus Scriverius". Ton gaat bij de detective-schrijver Hendrik Werker te rade. Zij observeren de chic dinerende schrijver Theo Ego (= "Scriverius"?). Als Werker zich bij Ego's gezelschap heeft gevoegd, besmeurt een witgejaste indringer Ego en zijn vrienden met een groene lus van verf. Werker, achter de man aan, ontbiedt Ton naar Parijs, maar deze vindt hem daar niet. Een studente van Ton bekent De Schrijvers manuscript plus Mies' en "Mattheus" briefjes te hebben

gecopieerd en weer in Tons bureau te hebben teruggelegd. Nu blijkt het verdwenen! Samen bezoeken ze Van Waerdens scheepswerf. Ton krijgt een gedenkboek met Van Waerdens biografie, 'De jongen uit Hippolytushoef, en achterin een sonnet van De Schrijver. Tons droom eindigt wanneer men hem van een Surinaams schip in zee wil gooien. Ton is pakknecht bij de uitgeverij Hattum en Molenburg, dank zij zijn vriend Thomas Ego (zoon van Theo) die daar redacteur is. Er bestaat inderdaad een Matthijs de Schrijver, auteur van Weerzin, die al veertig jaar beweert een nieuw, door de uitgever weggemaakt manuscript ('Een Hollandse Roman') gestuurd te hebben. Suze belt op: het ouderlijk jacht is ontploft. Herman Zuur is dood. Ze vertrekt met het vliegtuig van vaders zakenvriend Wansloot naar St. Tropez. Ton, die zich naar zijn eigen zin al te veel met De Schrijver heeft beziggehouden, verneemt dat ze nu iets met Wansloot heeft. Hij verhuist naar een studio in de Jordaan. In de kroeg ontmoet hij Ben Blocker, Willemien (Hendrik Werkers zuster) en een oude vlam, Polly (nu getrouwd). Blocker heeft zojuist een studie over De Schrijver voltooid, bijgestaan door de Surinaamse Rya van Gorcum. Ton vertelt hem "het" originele manuscript te hebben gehad en verloren, maar verzwijgt zijn bezit van ander materiaal. Na nog een witgejaste tweeling te hebben opgemerkt, kennissen van Blocker, gaat Ton met Polly mee; het begin van een affaire. Thomas vertelt op Tons house-warming van weer een dreigbrief van De Schrijver, Willemien van een artikel over De Schrijver in het Neerlandici-blaadje Mene Tekel door Scholtjens, pseudoniem van Wansloot.

Blooker zegt door hem te zijn geplagieerd. Suzie schrijft Ton: als hij per omgaande vertelt aan wie hij De Schrijvers manuscript heeft verkocht, kan zij misschien voorkomen dat Wansloot juridische stappen tegen hem zal ondernemen wegens zich frauduleus indringen bij het Instituut. Ton wordt opgebeld door Ria Taats, met wie hij in Hippolytushoef op de scheepswerf was. Over het manuscript. Maar Ton wil van dat alles niets meer weten en legt neer, zijn nerveuze vingers uit de groene lussen van het snoer rukkend. Er is aan zijn telefoon geknoeid, merkt hij nu; iemand was hier. Door het raam ziet hij een tweetal in lichte regenjassen

Hugo Claus

De eeuwige vragen

Met verwonderlijke gelijke tred alsof op een paar meter afstand, verborgen in een nis, iemand hen een marsbevel gaf, hun egale stap begeleidde met een bars scanderende bas, staken de twee mannen de straat over, recht op mijn deur af. Snel, en toch koel, niet onbedaard, zelfs enigszins lacherig (van de zenuwen? ook op dit moment spotziek tegenover de grillen van mijn de laatste tijd zo wisselvallig lot?) knoopte ik mijn gulp dicht, graaide mijn vulpen van het vloeiblad, stootte een merkwaardig vrouwelijk gillette uit, vergewiste mij of mijn portefeuille op haar vertrouwde plek zat in mijn linkerbinnenzak, zag in een melkige flits mijn spierwit bezweet gezicht in de ruit van mijn boekenkast, liep op de toppen van mijn tenen op de gang, hoorde gemorrel aan de voordeur, en sprong de trap op die naar de verdiepingen boven mijn kamer leidde. Ik bereikte de zolder waar een geur van konijn en pekelharing vlotte. De deur van de zolder piepte, iets luider, dan mijn ademhaling. Voor de gedetailleerde beschrijving van wat er zich niet allemaal op die zolder bevond heb ik nu geen tijd. Het gewone stof dat opwarrelde, de klassieke bergen weekbladen, de cliché-matige zeemanskoffer, de voor de hand liggende stapels oude kleren, het te verwachten kapotte speelgoed. En iemand. Een onzichtbaar, onhoorbaar iemand.

Ik keek rond, ineens durfde ik geen stap verder te zetten, ik luisterde, plots hoorde ik alleen het gebonk van mijn hart. En toen de nog steeds egaal geritmeerde stappen, mannschoenen. Ten alle tijde is het geluid van mannschoenen weerzinwekkend, in een drassige weide, op een pasgeboende parketvloer, op het grintpad dat naar een villa leidt, op de arduintegels van de zaal waar een crematie plaatsvindt, maar dit schaamteloos nabije geschuifel op de planken van de overloop, op de kokosmat deed me kokhalzen.

Ik bedwong mijn radeloos lichaam. Ik knielde en probeerde tussen de spijlen van de trapleuning te kijken. Tevergeefs. Te laat. Want de mannen waren, met hun vier schoenen, mijn kamer binnengedrongen, dat hoorde ik bovenop mijn hartslag en het gesuis in mijn slapen. En opnieuw, ach zoals zo vaak de laatste tijd, vervloekte ik mezelf. Want in mijn niet-haast van daarnet, mijn bijna koket oponthoud vóór ik mijn kamer verliet, had ik zoals gewoonlijk de deur laten openstaan. Niet uit slordigheid of uit angst voor de aankomende stappen, maar om dezelfde reden die mij in gegiechel had doen uitbarsten. Helemaal niet van de zenuwen. Mijn zelfvervloeking duurde kort, ook mijn schichtig peilen naar het motief - of moet ik schrijven: de motivatie? Dat zoek ik straks uit, als ik weer in mijn kamer kan, mag, wil - nu het eigenaardige wijfachtig gillette dat ik had gegeven, want in mijn kamer had een van de mannen de radio doen spelen, ja, met zijn gore tengels aan mijn bloedeigen radiootje, en daar weerklonk, te hard voor de burens, te schrill voor mijn wankel staat, een van de vele vioolsonates van H.I.F. von Biber

(ja, het accoordspel vertoonde het gebruik van 'scordatura', de veranderde stemming van de snaren).

Ik wou dat ik in Biarritz was, in de schaduw van de vuurtoren, in de geur van de oesterputten. Mijn moedeloosheid groeide. Ik wou dat ik in het Dal der Koningen lag, in een rotsgraf. Maar ik had niets te willen. ('Je hebt niks te willen,' was de dagelijkse belerende, berustende aria van mijn moeder vroeger.) Want een lucht van konijn en pekelharing overweldigde mij, drong in mijn neusgaten met zo'n slopende kracht dat ik de spijlen van de trapleuning losliet en het bewustzijn - indien ik ooit een bewustzijn had bezeten - verloor.

Na wat uren later leek (maar later bleek dat mijn oponthoud in het rijk der vergetelheid hoogstens een kwartier heeft mogen duren) hoorde ik weer het zoet gegrom van de vrachtwagens in de Egelantiersdwarstraat, O zalig gepiep van remmen, verrukkelijke snauwende chauffeurs, aanminnig aanhoudend getoeter. Ik was weer op aarde. Mijn lichaam wou juichen, zwaaien, kraaien, de wereld omarmen, maar het kon niet. Ik was versteend.

De kamer waarin ik mij bevond zou voor de gemiddelde beschouwer bizar geweest zijn, on-Nederlands, vaag Oosters, maar voor mij daarentegen leverde de duiding ervan niet het minste probleem op. Hoewel ik met verbijstering was geslagen, niet alleen door de aanblik van de ruimte maar ook door een bepaald erfelijk gevoel van totale onmacht in lijf en leden, want nu pas begreep ik dat men mij vastgebonden had bij polsen en enkels, dat er een kwalijk riekend stofvond in mijn mond zat gepropt

en dat om redenen die ik verkoos niet verder na te gaan mijn gulp (opnieuw, maar niet door mijn handen) was opengeknoopt, toch was er in mijn zich langzaam herstellend bewustzijn (want dat ik er een bezat moest ik nu wel toegeven) een koele plek, een kil plekje, een stille luwte waarin ik helemaal leek te kunnen vertoeven, alsof brein en klieren en zenuwstelsel zich daar minder onveilig voelden en zich verschansten tegenover de naderende waanzin, en waarin ik mezelf hoorde fluisteren zonder dat mijn lippen konden bewegen: 'Tonnie, kop op, Tonnie, kijk uit je doppen,' en ook dat besmukte docentenwoord 'duiding' dook op en ik klampte er mij aan vast. Er moest iets, dringend, meteen of anders zou ik hyperventileren, stikken, stokken, hikken, iets geduid worden. Ik duidde. Of liever ik keek toe alsof ik iets zou kunnen duiden. Ik weet het, het is niet duidelijk, maar niets was dat, op dat fatale moment van zinsverduistering.

Wat kon ik zien tot in / en met mijn uiterste ooghoeken? Een open haard in marmer, de kleur van een overrijpe pruim. Twee sofa's waar kelims over hingen, lage tafeltjes met ceramiektegels, koperen kaarshouders, kasten, ottomaans, zeventiende-eeuws met paarlemoer, een deur in gesneden houtwerk, ongetwijfeld uit Nepal, mozaïeken voornamelijk in blauwe tinten, de kleur van de hemel en van het door woestijnbewoners zo magisch vereerde water. Verder gedroogde bloemen in buikige porseleinen vazen, een dienblad met kristal, karaf en glazen, en iemand.

Iemand die ik met een hoofs knikje trachtte te groeten. Zij verroerde geen vin, alsof zij

mijn ongemak wou evenaren. Zij staarde naar mijn onderlijf en het was alsof een ijzige windstoot uit de taiga mijn weerloos lid verschrompelde.

De vrouw - althans ik neem aan dat het een vrouw was, want tegenwoordig schijnen ook die grenzen te vervagen en wie herinnert zich niet hoe na het verschijnen van Nathan Lepels exquisite schrijfoefeningen over Casablanca en de daar heersende transformatietechnieken bussen vol uitgelaten krijtende of snotterende of doodstille en bange avonturiers naar Noord-Afrika vertrokken om terug te keren als triomfantelijke houri's of beduusde begijnen? - de vrouw was tussen de zeventig en de tachtig, geperst in een blauwe wollen blazer en gebleekte jeans. Skischoenen. Een fris katoenen sjaaltje dat uiterst strak rond haar vele kinnen zat als om een recent litteken te beveiligen en te verbergen. Wat ik aanvankelijk voor slechtgeverfd en veronachtzaamd haar hield bleek een muts van langharig kunstbont. Onafgebroken bleef die vrouwelijke aanwezigheid naar mijn kruis blikken zonder verder teken van leven. Als ik dit in een dagboek had genoteerd had ik zonder blikken of blozen geschreven: 'die vrouw was verstart van ontzag, verstomd van aanbidding'. Maar ik houd geen dagboek. Wat ik schrijf moet het daglicht kunnen zien. En moet zich aandienen als kunst. Daarom haat ik nogal die Nathan Lepel die zijn oplagen alleen te danken heeft aan het zogenaamd waarachtigheidsgehalte van zijn schrijverij, een mengsel van jeugdtrauma's en wensdromen opgelepeld als ware het vers van de lever.

Waarom komt Lepel hier opdagen? Omdat de vrouw tegenover mij, met haar geblutste meewarige lijdzame babygezicht als twee druppels water leek op een door het leven hardhandig aangepakte, verweerde, verloederde versie van Nathan Lepel. Precies zo zou Lepel eruitzien binnen pakweg veertig jaar. Was zij vlotte Nathans moeder? Oudere zuster? Ik vroeg het mij niet meer af, ook niet wat zij hier verrichtte, ook niet hoe en waarom de Grot van Ali-Baba waar ik in verzeild en gegijzeld was, in de Egelantiersdwarstraat was gebouwd. Er waren al genoeg vraagtekens in dit verhaal. De vrouw sprak, en keek voor het eerst in mijn ogen.

'Noem jij jezelf een schrijver? Ja? Knik als ik tegen je spreek. Dat is beter. Hou op met knikken.'

Haar wimpers en bovenste oogleden waren lila geschminkt, de grijze koude blik werd er nog killer door. Zij blies als een kater.

'Schrijver! Nog een!' Zij telde op haar veelberingde vingers, zij telde tot twaalf en bleef toen haar hand strelen alsof zij er een touwtje omwikkelde. 'Niets dan schrijvers!' riep zij. 'Door schrijvers omringd! Zijn er geen normale mensen meer?'

De plotse opwindning leek haar te hebben uitgeput, zij legde de nog steeds cirkelvormig aaiende handen in haar welige schoot.

Op een zestiende-eeuwse blauw en witte ceramiëschotel met abstracte patronen lagen twee pekelharingen met schijfjes ui. Onder mijn voeten was een nieuwe vioolsonate van Heinrich Ignaz Franz von Biber te horen (met de dubbelgreep voor de instrumenten waar hij voor bekend is). 'Om te schrijven,' zei de vrouw, 'moet je je vragen stellen. Niet

over het waarom, het hoe van de wereld, niet over onnozele begrippen als liefde en dood, maar over... ‘

Ik zou nooit te horen krijgen waarover, want op dit ogenblik kwam een uitgever binnen. Ik zweer het, gedurende drie seconden heb ik in de deuropening, geluidloos, de bolronde uilebrildragende als page geknipte grauwharige zestiger, Hattum jr. zien staan. Rechtervoet al in de kamer, een opgewekte uitdrukking op het gezicht, iets hongerigs in de naar voren gestoken mondpartij, waarschijnlijk was de pekelharing voor hem bestemd. Hij schrok mateloos toen hij mij zag, de hongerige lippen persten zich op elkaar, ik meen zelfs dat zijn bril besloeg, in ieder geval hij schoof de bril op zijn voorhoofd met een vertrouwd gebaar, zoals een scheepslusser zijn rond de schedel vastgezette bril van zijn ogen wegklapt, en richtte toen een blik van haat en weezin op mij. Drie tellen duurde dit. Hij verdween. Niet helemaal. Ik hoorde hem achter de deur van Nepaals houtsnijwerk hijgen, zachtjes rochelen. Nu pas werd ik echt bang. Schrijvers zijn vlugger bang dan andere mensen, zij hebben te veel verbeelding. Althans dit maakte ik geregeld Polly wijs als een of andere bediende aan een loket, een ober, een deurwaarder, een dronken matroos, een politieagent, een pooier, een uitgever mij beledigd had. Ik kreeg het gevoel dat de hatelijke blik van Hattum jr. niet veel goeds aankondigde, sterker, dat ik niet levend uit het islaams paradijs zou geraken. Iets van mijn angst drong door tot de vrouw. Dat was ook niet moeilijk want dat iets van mijn angst had zich gematerialiseerd in de vorm van een dampende straal die zich over mijn

broekspijpen, mijn sokken, mijn schoenen en een 250 jaar oud tapijt uit de omgeving van Teheran verspreidde.

‘Jekkes,’ zei de vrouw, maar vrij bedaard. En zuchtte toen diep. ‘Schrijvers.’ Zij hees zich uit de sofa, moe en log zodat het mij bevreedde dat een dergelijk wezen mij had kunnen overmeesteren boven op zolder. Het was niet weinig vernederend ook. Ik besloot vanaf morgenochtend als ik hier ooit wegkwam, dagelijks een sportclub te bezoeken om mij voor dergelijke schande te behoeden. Minder zuipen, niet meer roken, geen vet of meel of suiker, ik moest niet de wereld maar mezelf veranderen. De gedachte maakte mij melancholischer dan ooit. In het voorbijaansloffen streelde de vrouw mijn haar.

Als de dorpslagger het geitje voor hij het gaat slachten.

Zij verliet de kamer. Ik sjoerde uit alle macht - ach, de macht van een schrijver - aan mijn touwen, zij begaven niet, betrouwbaar grasgroen plastic, ik probeerde de prop uit mijn mond te krijgen, dreigde te stikken, de snot liep uit mijn neus.

Waarom liet de vrouw de deur op een kier?

Wou zij dat ik het gesprek zou horen dat zij voerde met de kogelronde uitgever?

Zijn dit de vragen die, eerder dan over liefde en dood, een schrijver zich moet stellen?

Vraag na vraag. Was ik maar in Biarritz of in Biban-el-Moeloek, het Dal der Koningen!

‘Die Visjager,’ hoorde ik Hattum jr. snauwen. ‘Kalm nou, schattebout.’ Haar basso profundo.

‘De Schrijver,’ zei hij verwijtend.

Toch was ik lichtjes geveleid dat men het over mij had, als over de schrijver. Ik bleef rukken

en sjoeren, alles deed pijn.

‘De foto...’

‘Ik moet een nieuw toestel kopen.’

‘Je moet leren belichten. Al honderd keer gezegd.’

‘Weet ik, schattebout, maar ik had zo’n haast...’

‘Voor één keer dat ik je iets vraag, Miep.’

‘Je vraagt me aldoor iets, mijn duifje.’

Hattum jr. zweeg. Ik kon me zijn pufferige kop verbeelden terwijl hij zijn adem inhield, want ik hoorde, samen met de twee samenzweerders op de gang, vier mannelijke stappen. De stappen stapten naar de voordeur, de deur sloeg dicht, de stappen losten op in het gescheld van de vrachtwagenbestuurders, in het olijk gejoel van de Egelantiersdwarsstraat, in de roes van de wereld.

‘Jeejeeeminee,’ klaagde de uitgever en dat was het laatste wat ik van hem vernam. Ik ben weggeraakt. Anders zou ik dit onzalig relaas niet kunnen doen, hier in Thomas Ego’s kamer, stilletjes vervreemdend van wat vroeger mijn wereld was, een crematoriumzaal vol kwekkelende schrijvers. Maar dit terzijde, lezer, ik wou u alleen maar geruststellen omtrent mijn lot, ik zet nu mijn beschrijving verder. Nee, eerst even plassen. Daar ben ik weer.

Toen de vrouw terugkwam keek zij verongelijkt.

Blijkbaar had Hattum jr. haar gekrenkt. Opnieuw zuchtte zij diep, misschien wel om mijn medelijden op te wekken, het genadeloos kreng.

‘Botvanger,’ zei zij toen. ‘Ik moet het overdoen. Hatje is niet tevreden, ik schijn niet te kunnen belichten, terwijl ze die

toestellen verkopen met het smoesje dat je er niks aan hoeft te regelen, dat alles automatisch gaat.’

Vanachter een vaas haalde zij een polaroidcamera tevoorschijn, blazend en kuchend kwam ze dichterbij, en fotografeerde mijn kruis. Het toestel gromde. Zij bekeek het resultaat. ‘Als dit niet goed is, dan weet ik het niet meer.’ Zij hield de foto naast mijn dij, kneep haar ogen half dicht.

‘Mission impossible,’ zei zij. ‘Maar toch...’ Zij at een pekelharing.

‘Theo Ego,’ zei zij, ‘dat is pas een schrijver. Die boekjes zitten geramd in elkaar. En wat erachter schuilt, daar zitten jullie nog honderd jaar mee in de puree.’

Jullie? Zo goed als het kon uitte ik mijn verontwaardiging via gesnok en gewring. Wie bedoelde ze met jullie?

‘Misschien,’ zei zij, ‘hoogst misschien, is er een die in de buurt komt van Ego’s genie en dat is Matthijs. Matthijs vergroot ook het raadsel.’

‘En ik niet?’ wilde ik briesen dwars door mijn stinkende prop. ‘Ik doe niets anders. Nergens zijn raadsels zo raadselachtig als bij mij, vieze slet.’

Alsof zij mij kon horen blies zij, het speeksel spatte in het rond, zoals op de televisie soms geconstipeerde lama’s doen. Zij liet zich weer in de sofa zakken. Viel de avond nu of werd ik blind? Het donker nam toe.

‘Theo,’ zei de vrouw dromerig, ‘ik ben, geloof ik, zijn enige grote liefde geweest. Nachten heb ik op de stoep voor zijn huis gelegen en gesnikt tot de dageraad. In elk boek van hem levert hij het bewijs van zijn liefde voor mij. Elke pagina bevat een signaal. “Liefste, kom,” staat daar te lezen, alleen moet je

het kunnen duiden.’ Zij sliep in. Het werd steeds donkerder. Een kwartier later zei zij: ‘Matthijs moet je ook duiden. Neem nou zijn scheepswerf.’

Was Matthijs een reder, een schepenbouwer? Als ik dit eerder had vernomen was ik van spanning vergaan! Maar nu was ik murw. De vrouw opende een bureaulade, haalde een faxblad te voorschijn en las. Ik herkende de tekst. Mijn fotografisch geheugen zegevierde opnieuw, ik kon de regels zo van mijn innerlijk scherm aflezen. Het omgekeerd sonnet. ‘Tweede regel,’ zei de vrouw. ‘*De Hoop ligt afgemeerd in ‘t dok.* Wie niet vertrouwd is met Matthijs zijn passie voor faecalia denkt nooit aan een hoop. En waar ligt die hoop? In het *Doc*, waar de heren samenkwamen in die gouden tijden, in Amsterdam, Botvanger. Zesde regel. *o klotenwereld zonder schroot* is toch te duiden als *o kloten*, pauze, en wat volgt daarop? Wie niet weet dat Matthijs in die periode behoorlijk impotent was, ziet de connectie niet, *een wereld zonder schroot* is al te makkelijk te decoderen. Vanuit zijn scrotum had Matthijs niets te schieten, en hij vergrootte zijn privé-bekommernis tot het heelal, gesnopen, Botvanger?’

Moedeloos knikte ik. De nacht was gevallen. ‘Vragen,’ zei zij wat afwezig. O, nee, daar zou zij toch niet meer over beginnen! Hulp! Moeder! ‘Vragen,’ zei zij iets alerter. ‘Waarom denk je, Botvanger, dat jij zo makkelijk een woonruimte in onze straat kan huren? Heb je je nooit afgevraagd of de kattebel met: “De sleutel ken u ophalen” niet al te doorzichtig onleesbaar miserabel geschreven was?’

Onnozel kindje toch!’

Er was voorwaar een moederlijke toon te

horen in haar doorweekte bas, en van louter moederschap verschoof haar kunstbonten muts waardoor een glimp van een kale en gehavende schedel zichtbaar werd.

Is vertedering besmettelijk? Ook ik onderging een zeldzame wazige bui van mededogen.

Ook deze vrouw had een moeder gehad, was een moeder geweest of was het nog, dacht ik gedurende zeven tellen, de tijd waarin zij in haar gretige moederschap verzonken zat. Maar gelukkig won haar geile geldingsdrang het. ‘Waarom,’ zei zij, ‘denk je dat onze Jan zo’n neus heeft?’

Zelfs al had ik kunnen antwoorden, dan had ik nog met mijn mond vol tanden gestaan. Zij zag mijn verwarring en zag dat het goed was waarschijnlijk, want zij lachte. Dat had zij beter niet gedaan, een kegel pekelharinglucht verschroeide mijn al zo deerlijk aangetast gemoed. (Eenheid van ziel en neus.)

‘Onze Jan, ten onrechte Blooker genaamd!’ Ik bleef haar aanstaren en moest niezen. Zij bleef lachen en zei: ‘Gesundheit.’

Jan Blooker had een neus, zo’n neus. En dan? Met een verblindende klaarte werd mij zo niet alles dan toch voldoende duidelijk. Jan Blooker was het kind, het onnozel kindje, van deze vrouw en Ego. Onze Jan, had ze gezegd, bezitterig en ijdel, een echte moeder. En Jan Blooker die vijfhonderd pagina’s aan het oeuvre van Matthijs de Schrijver wijdde deed dat uitsluitend om zijn vader te tergen, de arme Ego over wie weliswaar een reeks brochures werd gepubliceerd maar nooit iets van een dergelijke omvang, een dergelijke maniakale bezetenheid.

Juist, juist, juist.

Zij die een pokdalige Blooker had geworpen

merkte dat ik de link had gelegd. Zij grijnsde. Ja, ja, ja,' zei zij. 'Onze Jan, die zichzelf Ben noemt, vanwege de alliteratie en omdat hij Jan een banale naam vindt.'

Zij onderzocht de polaroidfoto nog eens terdege en begon zachtjes en innig te zingen.

'Miep, waar is mijn feestneus, Miep waar is mijn feestneus ge-blée-ven.' Een sterk verlangen, bijna een begeerte, naar Polly maakte zich van mij meester. En waaide weer weg.

'Schrijvers,' zei de vrouw. 'Niet één kan aan Ego's neusvleugels tippen. Tenzij ooit, later, veel later, Matthijs. Als die in alle afzondering zijn magnum opus kan afmaken. En daar zal ik alles voor doen. Al moet ik er de nor voor in.' Het klonk als een Bessarabisch stadje aan de Dnjestz Norvorin. 'Je hebt het recht om te weten waarom ik op een wederrechtelijke manier dit plaatje heb geschoten.' Zij wapperde met het vierkant vol walgelijke kleurvlekken. 'Matthijs, mijn dierbare lieve Matthijs heeft dit nodig. Waarvoor? Voor zijn studie, de studie die ten grondslag ligt aan zijn levenswerk, namelijk zijn échte roman, de roman die *Weerzin* naar het niets zal verbannen, namelijk *Een Vaderlandse roman*.' Zij was ontroerd, wat zeg ik? Zij was begéésterd, daarom werd haar betoog geteisterd door herhalingen, daarom kwam zij slechts stotterend uit haar woorden. 'Daarom; zei zij, 'is het funest dat fragmenten, peulenschillen van dit ontzaglijk opus in omloop zijn geraakt. Want wat bekend is geraakt is slechts de proloog, zijn slechts de prolegomena van het werk waar de proleten die er zich meester van gemaakt hebben alleen maar projecties van kunnen maken. Alleen mijn Hatje, dat schatje, heeft

enige Ahnung. Weliswaar is hij gedreven door een verantwoorde happigheid om de eerste te zijn op de Nederlandstalige markt die Matthijs publiceert na al die jaren, maar hij doet het ook uit genegenheid, en vooral uit eerbied. En hij helpt Matthijs niet alleen financieel maar ook met allerlei klusjes, een beetje zoals Beckett zijn meester Joyce hielp. Hij haalt boeken uit de bibliotheek, verbetert de schrijfwijze van exotische aardrijkskundige namen, zoekt data op en komische bijzonderheden over hedendaagse auteurs.' Ik knikte heftig. Want dat had ik al een tijdje begrepen, dat ik als komische bijzonderheid zou dienen met mijn onschuldige, ijskoude fluit. Ik trachtte een vragende, zelfs smekende uitdrukking op mijn gezicht te toveren. O, pythisch orakel, verklaar mij verder uw puree, uw puzzel!

En opnieuw ontdekte zij mijn pietluttige kleinmoedigheid en sprak: 'Matthijs is nu druk bezig met het Derde Boek, Hoofdstuk Vijf, dat handelt over de verbinding tussen het geslachtelijke en de pneuma. En omdat hij beweert - de lieverd! - dat hij geen greintje verbeelding heeft en zijn werk uitsluitend stoelt op het waargenomene, heeft hij in dit stadium concrete afbeeldingen nodig voor zijn worsteling, ja zo noemt hij dat, de worsteling met de realiteitsfactor x. Van de tachtig pagina's in dit vijfde hoofdstuk zijn er twintig gewijd aan Nederlandse auteurs uit zijn directe omgeving. Het ging niet zonder moeite, dat moet zelfs jij je kunnen voorstellen, om de realia op te sporen.' Het gezwollen babygezicht kwam tot inkeer. De geblutste neus, de kinnen geperst in het sjaaltje, de kille blik tussen de koningsblauwe leden werden verzacht door een innerlijk

licht. Zij verwijde in een reeks lieflijke herinneringen. Oma vertelde. Staccato. ‘Van Waerden werd ontboden door zijn dokter die beweerde dat hij zich zorgen maakte over een bepaalde wrat op de binnenkant van Van Waerdens linkerdijs, iets dat blijkbaar bij de laatste driemaandelijke checkup door een lichtzinnige verpleegster over het hoofd was gezien. Nieuwe foto’s. Van Waerden gedurende een paar weken in de piepzak. Maar heldere scherpe foto’s van het gevraagde.

Wie de dokter was zeg ik niet, nooit. Maar een prima minnaar volgens mijn dochter.’ ‘Hendrik Werker? Makkelijke klus. De man heeft een drankprobleem. In het café Le Matrieu straalbezopen gevoerd. Wel wat moeilijkheden bij zijn delirium tremens. Het laatste wat wij van hem vernamen is dat hij bij zijn opname in Sainte-Anne al zijn voortanden heeft verloren.’

‘Nathan Lepel? Andere koek. Komt moeilijker uit de broek dan verwacht. Draagt by the way meestal lila slips. Waar dat op slaat?

Maar hij werd meer dan behoorlijk gekiekt toen hij voor de spiegel van de kleerkast stond in een hotel te Maastricht waar hij een lezing gaf over geldbeleggingen in Suriname. De spiegel was one-way.’

‘Eikendans? Waande zich alleen in een verlaten baai van een mineur Spaans eiland. Alleen met een stenodactylo die werkzaam is op de boekenkermis van Bicherach, een middeleeuws aandoend stadje in Wurtemberg, geboorteplaats van de dichter Wieland. Eikendans demonstreerde voor de verblufte griet de eikeldans. Onze fotograaf met de machtige zoemlens was geduldig,

wachtte tot het gewiebel ophield en schoot zuiver.’

‘Mijn eigen kleine Blocker? Gewoon in het bad.’

‘Theo Ego? Was mijn opdracht. Wij hebben herinneringen opgehaald. Herinnering maakt wellicht wakker. Zo was het toen, waarom nu niet meer? Weet je nog, jongetje? En de avond valt en de vertrouwde aai over de bol, over de bal. En mag Mieppie-lieffie een kiekje mee voor thuis, als ze aan haar yo-yo- Theo denkt?’

‘En jij, mijn popje, jij was ook mijn opdracht. Maar ik heb het, geloof ik, verkorven. Nee? Echt niet?’

Ik wou je blinddoeken, dat was het plan. Ik zou de handdoek met ether over je hoofd gooien, vast aandrukken en je meteen blinddoeken. Maar geloof het of niet, oma heeft het vergeten, stomweg niet meer aan gedacht. En nu zit zij met de gebakken peren. Want je werd geacht weggebracht te worden door Hatje en bij de RAI was je wakker geworden, lichtjes verwonderd maar monter. Maar Hatje heeft je gezien en jij hebt hem gezien. Dat is onvergeeflijk. Wat nu, popje? En ik, die meteen op skivakantie wou.’

Hoe ik ben weggeraakt vertel ik niet. Nee. Ik weiger op te schrijven hoe ik in haar armen ben beland, niet licht verwonderd over het verrukkelijk leven op aarde en de openbaring van mijn grootmoederbinding. En of dat vervolgd wordt?

Het verhaal achter het verhaal

Precies een jaar na de eerste aflevering door Harry Mulisch verscheen deze aflevering van Hugo Claus, voor mij en de meeste Belgen de grootste Nederlandstalige auteur uit de vorige eeuw.

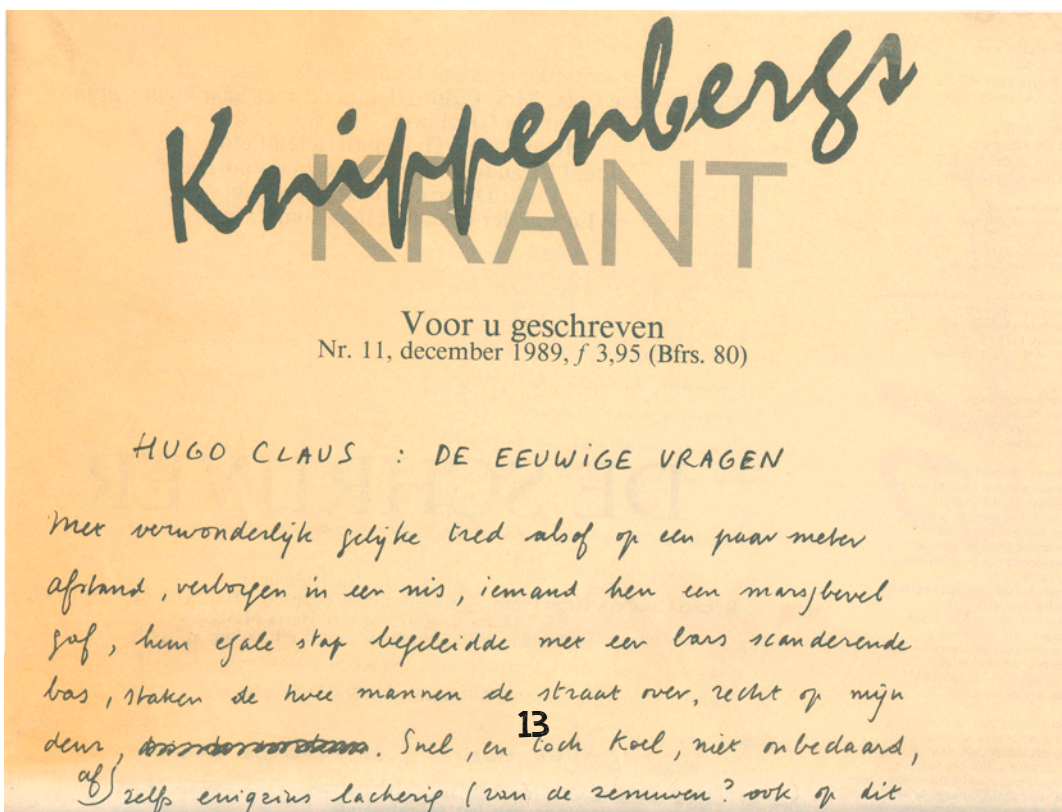
Vanaf zijn novelle 'De Metsiers' die je als scholier in een avond ademloos uitlas, was ik een Claus-fan. Niet toevallig zijn zeven titels van hem als bulkboek verschenen. (Eén daarvan, de Metsiers, zelfs twee keer).

Hugo Claus was ook nog eens een prettig mens, waar ik me veel meer bij thuisvoelde dan bijvoorbeeld in de 'Herenclub' uit hoofdstuk 3. Hem bezoeken was altijd een feest. En van de premières van zijn toneelstukken en films heb ik er weinig overgeslagen.

Geheel in de traditie van dit feuilleton haalt Claus uit naar de andere auteurs. Theo Ego (Harry Mulisch) krijgt er opnieuw van langs, maar vooral van Nathan Lepel (Adriaan van Dis) wordt in dit hoofdstuk gehakt gemaakt. Ik weet niet waarom. Misschien heeft Adriaan, die in die tijd een goed bekeken televisieprogramma over literatuur presenteerde, daarin iets negatiefs gezegd over Hugo. Maar mij is dat ontgaan.

Zoals ik in de vorige aflevering meldde, was het iedere keer spannend of de nieuwe aflevering op tijd was. Hugo verzekerde me dat ie op schema zat, en stuurde zijn aflevering met de post. België was in die tijd nog heel ver weg, want dit hoofdstuk deed een week over die reis en werd door de postbode overhandigd op de ochtend dat de krant gedrukt moest worden.

Buiten adem op de drukkerij bleek dat de zetter het prachtige handschrift van Hugo Claus niet kon ontcijferen. Als zoveelste

noodgreep in het ontstaan van dit feuilleton heb ik toen de originele vellen, met alle doorhalingen en correcties, en ook met alle ongecorrigeerde schrijffouten, maar groot in de krant afgedrukt.

De voorpagina van die uitgave heb ik hierbij afgedrukt. Er lag nog een vergeeld exemplaar in het archief.

Zo lag deze krant 22 jaar geleden in de Nederlandse en Vlaamse kiosken.

Wordt vervolgd!

Theo Knippenberg

Theo Knippenberg's

Bulkboek[®] (Anno 1969)

Met de mooiste literatuur aller tijden,
nu op de tablet voor een habbekrats!

Op deze App staan tientallen andere digitale bulkboeken die op dit moment leverbaar zijn. Daar komen voortdurend nieuwe titels bij.

Als **Nederlandse Klassieken** vind je hier in de kiosk de hoogtepunten uit de Nederlandstalige literatuur vanaf de vroege Middeleeuwen tot het eind van de 20e eeuw, toegankelijk gemaakt voor moderne lezers, uitvoerig ingeleid en mooi geïllustreerd.

En in de boeken zitten rechtstreekse links naar relevante websites en video's.

Vanaf Karel en Elegast, Reinaert de Vos en Mariken van Nieumeghen via de Gijsbrecht van Aemstel, Sara Burgerhart en de kleine Johannes tot aan Harry Mulisch, Martin Bril en Olie B. Bommel, ze zijn nu allemaal digitaal te lezen als bulkboek.

Ook vind je hier de mooiste **Buitenlandse Klassieken**, soms vertaald en anders voorzien van verklarende woordenlijsten bij alle moeilijke woorden.

Van elke titel kun je eerst enkele pagina's lezen, voordat je besluit om pakweg twee of drie euro uit te geven voor een complete klassieker.

Maar er zijn ook gratis (mini)bulkboeken, zodat je altijd wat te lezen hebt, ook als je even helemaal zonder geld zit.

Veel leesplezier!
Theo Knippenberg

Kijk voor alle bulkboeken
en steeds de nieuwste titels
op WWW.BULKBOEK.NL